

Phẩm 12: QUÁN KHỔ

Lại có người nói: Trong Thắng nghĩa đế, có tánh được tạo thành của các uẩn khổ kia. Như lời Phật dạy: Lược nói có năm thủ uẩn, do đó mà nhận lãnh sự khổ.

Luận giả nói: Nói về những thủ uẩn này đều là thế tục đế, chẳng phải là Thắng nghĩa đế. Vì sao? Vì do quả của khổ ấy. Quả khổ ấy là phân biệt ra nhiều chủng loại.

Lại nữa, tụng nói:

*Tự tác và tha tác
Cùng làm không nhân làm.*

Thích: Có một loại người muốn làm cho khổ này mỗi một hệ thuộc chỗ riêng biệt, nên tụng sau nói:

*Những khổ nơi các quả
Chỗ tạo chẳng hợp lý.*

Lại nữa, tụng nói:

*Khổ nếu là tự tác
Tức không từ duyên thành.*

Thích: Nếu tự làm thì các pháp kia đều là chỗ thành của tự thể, chẳng phải tánh đồng sinh. Nếu là tự thể thì không có tánh nhân đối đãi, cũng chẳng phải đồng sinh có thể có, nên tụng sau nói:

*Do có thủ uẩn này
Có năm uẩn vị lai.*

Thích: Vì sự hợp thành của duyên, nên trong đó nếu tánh hợp thành của pháp duyên thì không tự tác. Đây là ngăn phá chấp tự tướng của pháp, lại cũng chẳng phải là đạo lý tha tác.

Lại nữa, tụng nói:

*Nếu có năm uẩn này
Khác với uẩn vị lai
Ở trong uẩn đây, kia
Phải có khổ tha tác.*

Thích: Nay các đối tượng tạo tác có của năm uẩn này và năm uẩn vị lai chẳng phải là hai pháp này nương nhau có tha tánh. Vì sao? Vì sự diệt và vị lai sinh là không có tánh. Trong đó, cũng chẳng phải khổ là chủ thể tạo khổ, thì tự tác và tha tác làm sao có thể thành?

Lại nữa, tụng nói:

*Nếu người tự tạo khổ
Là khổ sao có người*

*Làm sao trong tự tác
Lìa người mà có khổ?*

Thích: Nếu lìa uẩn không có đối tượng được thực hiện, thì uẩn kia làm sao có khổ có thể làm?

Lại nữa, tụng nói:

*Nếu khổ người khác thành
Trao lại cho người này
Tha (người khác) cũng là tự tác
Lìa khổ sao có khổ?*

Thích: Đây chẳng phải lìa khổ lại có khổ, vì không khác khổ.

Lại nữa, tụng nói:

*Nếu người khác làm khổ Lìa
người (khác) đâu có khổ
Cũng chẳng có làm xong
Người khác trao cho đây.*

Lại nữa, tụng nói:

*Nếu tự tác không thành
Sao lại có tha tác
Nếu người khác làm khổ
Thì cũng gọi tự tác.*

Thích: Hoặc có người nói: Nếu người tự làm khổ thì chẳng phải là chỗ thành của người khác, phải có người khác làm chăng? Để đối đáp với ý khác này, nên tụng dưới nói:

*Khổ không gọi tự tác
Cũng chẳng người khác làm
Cho nên trong chỗ làm
Lìa khổ, người vô thể.*

Thích: Như vậy là chẳng phải có đối tượng tạo tác, cũng chẳng phải có khổ. Nếu vì khổ kia là tự làm khổ thì chính là sự tạo tác của chính mình, trái với đạo lý. Cho nên ở đây nói, do không có người sao có người khác làm? Vì người kia không có tánh. Nếu người khác không có tự thể thì trong đó vì sao người khác có thể làm khổ? Nếu tự thể của người không sinh thì không hề có “thể” “thể” của người khác không sinh thì không có người khác làm, cho nên không có người khác có thể tạo khổ. Hoặc nếu hai pháp mình và người cùng tạo khổ thì cũng chẳng hợp lý.

Lại nữa, tụng nói:

Nếu có mình, người làm

*Thì có cùng làm khổ
Nay mình, người không cùng Không nhân,
chẳng hợp lý.*

Như có tụng nói:

*Tha tướng nếu tự tác
Tha tướng không nhân này Đây nếu có tự
nhân
Sao có làm không nhân.*

Thích: Vì trong Thắng nghĩa đế, khổ là không có ‘thể’. Lại nữa, tụng nói:

*Không chỉ nói nơi khổ Bốn loại đều
không có.*

Thích: Điều này tại sao? Sắc... cũng vậy, nên tụng sau nói:

*Các pháp ngoài đều đồng Bốn loại đều
không có.*

Thích: Vì sắc chẳng phải tự thể làm nên chủ thể tạo tác và đối tượng tạo tác kia hoặc có hoặc không đều chẳng phải đối tượng tạo tác. Nếu có chủ thể tạo tác thì đối tượng tạo tác không có “thể”, không có tức chẳng phải là chủ thể tạo tác. Vì sao trong sự không có ấy mà chấp có ngã tạo tác? Đây là chấp trước nơi chủ thể tạo tác, cũng chẳng phải tha pháp. Tác dụng sắc pháp thành rồi lại thành, trong đó cũng chẳng phải tha tánh có thể thành. Nay ở đây đã nói nếu sắc từ duyên sinh thì sắc kia không có pháp khác có thể được, cũng chẳng phải duyên pháp tự và tha không sinh, lại vì tất cả pháp chẳng phải không nhân. Do đó trong Thắng nghĩa đế, thể của các pháp sắc... không thể đạt được.
